

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 2007	R. L (LXIII)	T. 2 (29)	s. 114–129
------------	--	---------------	-----------------	--------------	------------

Marcin MUSIOŁ

Pedagogizacja medialna rodziny

Pedagogization – family mediating

Abstract: The media has still been extending its scope in the contemporary human life. The young generation should be prepared to use it rationally. This difficult task is to be realised by both school and family. Thus, there exists a need to prepare a family for it, educating it by means of media pedagogisation. Such pedagogisation can take place in higher schools, however, its scope will be limited. A broader audience can be reached by means of mass media, as well as school parent meetings. The issues covered within this pedagogization include a wide spectrum of media knowledge, ranging from the possibilities of using media in human life, and threats it brings, to the organization of leisure time for children and youth.

Key words: media, pedagogization

Egzemplifikacja pojęć

Pedagogizacja rodziców to działalność zmierzająca do stałego wzbogacania potocznej wiedzy pedagogicznej rodziców o elementy naukowej wiedzy o wychowaniu dzieci i młodzieży. Jest źródłem wiadomości o celach, zadaniach, treściach, metodach, środkach i uwarunkowaniach procesu wychowania, zachodzącego w rodzinie, szkole... (Kawula, 1993, s. 581).

Pojęcie „pedagogizacja rodziców” wydaje się nieco zawężone. Istnieją domy, w których ciężar wychowania spoczywa na dziadkach, starszym

rodzeństwie, a nawet opiekunach prawnych niespokrewnionych z dzieckiem. Bardziej uniwersalnym pojęciem jest zatem „pedagogizacja rodziny”.

Z kolei „media” zdefiniować można jako środki komunikowania się, mogące uczestniczyć w strukturyzowaniu, kodowaniu, przekazywaniu, odbieraniu i przetwarzaniu treści oraz przyczyniać się do rekonstruowania wiedzy o świecie przez uczących się (Skrzydlewski, 1990 za: Juszczyk, 1998, s. 17).

Współczesne media, w tym mass media, są praktycznie niewyczerpalnym źródłem wiedzy, pomagają w kształceniu i wychowaniu, stanowią ważny element organizacji czasu wolnego. Są jednocześnie źródłem wielu zagrożeń, w tym kilku do niedawna jeszcze nieznanym.

Pedagogizacja medialna rodziny jest więc działalnością zmierzającą do wzbogacania posiadanej przez jej członków wiedzy o mediach i ich wpływie na użytkownika.

Cele i formy pedagogizacji

Cele pedagogizacji medialnej rodziny są zbieżne z celami edukacji medialnej zaproponowanymi przez Wacława Strykowskiego. Są to:

- przygotowanie do właściwego (krytycznego) odbioru mediów jako narzędzi przekazu informacji oraz kształtowania systemu wartości i postaw,
- przygotowanie do posługiwania się mediami jako narzędziami pracy intelektualnej (własnego rozwoju) i pracy zawodowej (powierzanie mediom niektórych czynności),
- przygotowanie do racjonalnego korzystania z mediów jako instrumentów zabawy i rozrywki (Strykowski, 2002, s. 19).

Uzupełnieniem tych celów może być:

- przygotowanie rodziców i/lub innych opiekunów do oddziaływań mających ułatwić dzieciom przyswajanie wiedzy związanej z przedstawionymi uprzednio celami,
- przygotowanie rodziców i/lub innych opiekunów do ochrony dzieci przed szkodliwym wpływem mediów.

Analizując wymienione cele oraz publikacje i dyskusje dotyczące wpływu mediów na życie współczesnego człowieka, można wskazać wiele istotnych problemów kluczowych dla pedagogizacji rodziny. Należą do nich opisane m.in. przez Marcina Musioła (2006) oraz Stanisława Juszczyka (2002):

1) komputery:

- programy użytkowe, w tym dydaktyczne,
- gry komputerowe,
- strony WWW: wyszukiwanie informacji, umieszczanie własnych informacji w Internecie, treści niepożądane (np. erotyka, pornografia, przemoc, anoreksja i bulimia), programy filtrujące, sprawdzanie adresów przeglądanych stron itp.,
- komunikacja w sieci: poczta elektroniczna, komunikatory, zagrożenia (przestępczość w sieci i poprzez sieć, pedofilia), netykieta,
- uzależnienie od komputera i Internetu,
- komputerofobia,
- subkultury medialne, w tym: cyberpunk, cybermaniacy, hackerzy,

2) telewizja:

- programy dla dzieci i młodzieży,
- programy informacyjne,
- przemoc i erotyka w filmie,
- reklamy,
- programy typu reality show,
- programy typu talk-show,
- „syndrom pilota”,

3) manipulacja w mediach, w tym przekaz podprogowy,

4) muzyka:

- wpływ słuchania głośnej muzyki na zdrowie,
- treści utworów muzycznych,
- subkultury muzyczne,

5) materiały drukowane:

- książki,
- prasa,

6) telefony komórkowe,

7) czas wolny, w tym kontrola czasu kontaktu dziecka z mediami.

Pedagogizacja rodziny, nie tylko w zakresie przedstawionej problematyki, w praktyce może występować tylko na zasadzie dobrowolnego udziału rodziców i opiekunów. Dobrowolność ma jednak swoje prawa. Po pierwsze, uczestnicy pedagogizacji muszą być przekonani o ważkości poruszanej problematyki oraz o potrzebie zmian w swoim postępowaniu z wychowankiem. Po drugie, stosowane metody i formy pedagogizacji muszą być bardzo atrakcyjne i efektywne. Po trzecie, istotne jest zróżnicowanie tychże form w zakresie miejsca i czasu.

Pamiętając o trzecim z powyższych warunków, można wskazać potencjalne miejsca pedagogizacji:

- w wyższych uczelniach,
- w szkole, np. na spotkaniach z rodzicami,

- w placówkach prowadzonych przez stowarzyszenia i w innych placówkach pożytku publicznego,
- w mediach.

Efektywne, ale dziś mało realne ze względów ekonomicznych byłyby studia dla rodziców i opiekunów organizowane i działające w strukturach bądź pod patronatem wyższej uczelni, kierowane przez pełnomocnika rektora danej uczelni, np. na wzór Uniwersytetu Trzeciego Wieku.

Dotarcie do większej liczby, zwłaszcza rodziców i prawnych opiekunów, możliwe jest przez organizowanie w szkołach, przykładowo w ramach spotkań z rodzicami, cykli wykładów i/lub dyskusji dotyczących problemów wychowawczych, w tym związanych bezpośrednio lub pośrednio z mediami. Współpraca szkoły z rodzicami zalecana jest m.in. w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 roku w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół*. W załącznikach nr 2, 3 i 4 w paragrafie 2, ust. 1, p. 10 zapisano, że statut szkoły określa w szczególności: organizację i formy współdziałania szkoły z rodzicami (prawnymi opiekunami) w zakresie nauczania, wychowania i profilaktyki.

Pedagogizacja rodziny możliwa byłaby także dzięki działalności stowarzyszeń prowadzących działalność popularnonaukową oraz w domach kultury, bibliotekach, domach dziennego pobytu, ośrodkach pomocy społecznej itp.

Najszerszy dostęp w działaniach pedagogizujących rodzinę możliwy jest przez wykorzystanie samych mediów, zwłaszcza telewizji i radia. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji może wywierać wpływ zwłaszcza na telewizję publiczną i publiczne radio, które w ramach swych misji miałyby tworzyć i w rozsądnej porze emitować programy edukacyjne dla rodziców.

Problematykę wychowania, w tym medialnego, poruszać mogą także media drukowane, np. książki oraz drukowane mass media, zwłaszcza czasopisma.

Brak umiejętności korzystania z mediów u osób dorosłych jest postrzegany przez młodych ludzi jako oznaka starości. Starym jest dla nich ten, kto nie chce założyć sobie konta bankowego, nie używa karty elektronicznej, telefonu komórkowego, komputera i nie zna Internetu (J u s z c z y k, 2000, s. 59).

Współcześni rodzice i opiekunowie mają niewielkie szanse na skuteczne budowanie swego autorytetu bez znajomości mediów i umiejętności ich stosowania w różnych sytuacjach. Poziom ich wiedzy medialnej powinien przynajmniej dorównywać wiedzy wychowanków.

Optymizm pedagogiczny pozwala wierzyć, że pogłębianie tej znajomości, wbrew wielu sceptycznym opiniom zawartym np. w artykule Igora Borkowskiego (2005, s. 125–130), możliwe jest m.in. poprzez skuteczną pedagogizację medialną rodziny.

Doniesienie z badań

W marcu 2006 roku podjąłem badania metodą sondażu diagnostycznego, dotyczącego pedagogizacji medialnej rodziny. Badaniu poddano rodziców w:

- Szkole Podstawowej nr 4 im. M. Kopernika w Bytomiu – ankietę wypełniło 65 rodziców,
- Gimnazjum nr 2 w Czerwionce-Leszczynach – ankietę wypełniło 54 rodziców.

Celem tych badań było zdiagnozowanie potrzeb i oczekiwań rodziców w zakresie znajomości mediów i umiejętności posługiwania się nimi w procesie wychowania.

Analiza wyników badań

Efektywność podejmowanych działań w zakresie pedagogizacji rodziny zależy m.in. od istnienia u rodziców potrzeby organizowania w szkole np. przy okazji spotkań z rodzicami, wykładów czy dyskusji dotyczących problemów wychowawczych. Wyniki badań w tym zakresie przedstawione zostały w tabeli 1.

Tabela 1

**Potrzeba organizowania w szkole wykładów
czy dyskusji
dotyczących problemów wychowawczych**

Typ szkoły	Typ odpowiedzi		
	tak [%]	nie [%]	brak odpowiedzi [%]
Podstawowa	61,5	38,5	–
Gimnazjum	91,0	5,5	3,5

Potrzebę przedstawiania i omawiania w szkole problemów wychowawczych odczuwa ponad 61% rodziców uczniów szkół podstawowych i 91% rodziców, których dzieci uczęszczają do gimnazjum. Dysproporcja ta jest wynikiem wzrostu ilości problemów wychowawczych, z jakimi mają do czynienia rodzice dzieci w wieku adolescencji. Świadczy o tym m.in. ocena ważności tematów dokonana przez indagowanych rodziców, przedstawiona w tabeli 2.

Najistotniejszymi problemami, które zdaniem rodziców uczniów szkół podstawowych powinny być omawiane w szkole, są przemoc (64,5%) i narkotyki (60%). W ocenie rodziców uczniów gimnazjum na równi z proble-

Tabela 2

Ocena ważności tematów, które mogą być omawiane z rodzicami*

Temat	Typ szkoły	
	podstawowa [%]	gimnazjum [%]
Zachowanie	47,5	74,0
Przemoc	64,5	29,5
Przestępczość nieletnich	46,0	20,0
Seks	10,5	42,5
Narkotyki	60,0	74,0
Alkohol	35,0	50,0
Nikotyna	23,0	48,0
Komputery	10,5	24,0
Telewizja	9,0	15,0
Muzyka	–	9,0
Czas wolny	3,0	24,0
Sekty	31,0	52,0
Inne	1,5	–
Brak odpowiedzi	10,5	–

* Wyniki podane w odniesieniu do wszystkich badanych, gdyż większość osób, które nie odczuwają potrzeby omawiania problemów wychowawczych, udzieliła odpowiedzi. Suma odpowiedzi przekracza 100%, ponieważ ankietowani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

matyką narkotyków plasuje się temat zachowania (zagadnienia te wskazało 74% badanych).

W odpowiedzi „inne” zaproponowany został jeden temat: poświęcenie uwagi dydaktyczno-wychowawczej uczniom przeciętnym i słabym.

Z danych zawartych w tabeli 2 wynika ponadto, że problematyka mediów cieszy się umiarkowanym, a w przypadku niektórych tematów małym zainteresowaniem rodziców. Wśród tej problematyki zyskały zainteresowanie komputery, na które wskazało 24% ankietowanych rodziców uczniów gimnazjum oraz 10,5% rodziców uczniów szkół podstawowych. Pośrednio z mediami związana jest także problematyka czasu wolnego, na którą wskazało 24% badanych rodziców w gimnazjum. Zainteresowanie rodziców uczniów szkół podstawowych oraz gimnazjów problematyką mediów w rozbiciu na tematy szczegółowe przedstawione zostało w tabeli 3.

Tabela 3

Zainteresowanie badanych rodziców problematyką mediów*

Temat	Typ szkoły	
	podstawowa [%]	gimnazjum [%]
Gry komputerowe	17,0	20,0
Programy edukacyjne	29,0	29,5
Komunikacja w sieci	17,0	20,0
Uzależnienie od komputera	44,5	42,5
Przemoc w sieci	29,0	33,0
Erotyka w sieci	26,0	39,0
Przemoc w filmach	37,0	52,0
Erotyka w filmach	14,0	29,5
Manipulacja	23,0	16,5
„Syndrom pilota”	3,0	11,0
Muzyka	3,0	3,5
Telefony komórkowe	4,5	16,5
Inne	1,5	–
Brak odpowiedzi	9,0	5,5

* Wyniki podane w odniesieniu do wszystkich badanych, gdyż większość osób, które nie odczuwają potrzeby omawiania problemów wychowawczych, udzieliło odpowiedzi. Suma odpowiedzi przekracza 100%, ponieważ ankietowani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Najbardziej interesującą problematyką z zakresu mediów, dla rodziców których dzieci uczęszczają do szkoły podstawowej, jest uzależnienie od komputera (44,5%). Natomiast ponad połowa (52%) rodziców gimnazjalistów wskazała na zjawisko przemocy w filmach.

Nauczycieli informatyki cieszyć powinna sygnalizowana, relatywnie wysoka, potrzeba omawiania z rodzicami programów edukacyjnych, na którą wskazało prawie 30% indagowanych rodziców zarówno w szkole podstawowej, jak i w gimnazjum.

W odpowiedzi „inne” zaproponowany został temat: dystans do przekazów medialnych. Wysoko usytuowane w tabeli 3 uzależnienie od komputera związane jest z grami komputerowymi i/lub z Internetem. Dane dotyczące korzystania przez dzieci z gier komputerowych zamieszczone zostały w tabeli 4.

Tabela 4
**Odsetek dzieci
 korzystających z gier komputerowych**

Typ szkoły	Typ odpowiedzi	
	tak [%]	nie [%]
Podstawowa	91	9
Gimnazjum	85	15

Zdecydowana większość rodziców uczniów zarówno ze szkoły podstawowej (91%), jak i z gimnazjum (85%) stwierdza, że ich dzieci grają w gry komputerowe.

Zagrożenia związane z tymi grami dotyczą nie tylko uzależnienia się od nich, ale także skutków zdrowotnych oraz kształtowania niepożądanych zachowań, np. agresji naśladowczej. Kształtowanie tych zachowań ma związek z emocjonalnym podejściem gracza oraz z rodzajem gry.

Typy gier komputerowych, z którymi mają kontakt dzieci badanych rodziców, przedstawione zostały w tabeli 5.

Tabela 5
**Rodzaje gier komputerowych
 wykorzystywanych przez dzieci***

Rodzaj gry	Typ szkoły	
	podstawowa [%]	gimnazjum [%]
Dydaktyczne	66,0	41,0
Strategiczne	37,0	43,5
Symulacyjne	20,0	17,0
„Strzelanki”	10,0	26,0
Zręcznościowe	71,0	54,0
Internetowe	18,5	32,5
Brak odpowiedzi	–	6,5

* W odniesieniu do badanych, których dzieci korzystają z gier komputerowych, a więc 59 ankietowanych w szkołach podstawowych oraz 46 w gimnazjach. Suma odpowiedzi przekracza 100%, gdyż ankietowani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Pozytywnie ocenić należy deklaracje rodziców dotyczące wykorzystywania przez dzieci gier określanych mianem „dydaktyczne”. Uczyniło tak 66% badanych w szkole podstawowej oraz 41% w gimnazjum. Niepo-

kój może budzić duża popularność gier zręcznościowych, z których korzysta 71% badanych dzieci ze szkoły podstawowej oraz 54% z gimnazjum.

Wraz z dynamicznym rozwojem Internetu pojawił się problem zagrożeń, z którymi mogą mieć kontakt dzieci korzystające z tego medium, m.in. wspomniane już uzależnienie. Dostęp dzieci badanych rodziców do Internetu zobrazowany został w tabeli 6.

Tabela 6

Odsetek dzieci korzystających z Internetu

Typ szkoły	Typ odpowiedzi		
	tak [%]	nie [%]	brak odpowiedzi [%]
Podstawowa	57	43	–
Gimnazjum	72	24	4

W domu z Internetu korzysta ponad połowa dzieci w szkole podstawowej i 72% w gimnazjum.

Często wymienianymi zagrożeniami, obok uzależnienia, jest przeglądanie stron WWW zawierających niepożądane treści. Ochronę dzieci przed tymi treściami ułatwia posiadana przez dorosłych wiedza o preferencjach wychowanków w zakresie odwiedzanych stron. Deklaracje indagowanych rodziców w kwestii tej znajomości zamieszczone zostały w tabeli 7.

Tabela 7

Orientacja rodziców w zakresie przeglądanych przez ich dzieci stron WWW*

Typ szkoły	Typ odpowiedzi	
	tak [%]	nie [%]
Podstawowa	94,5	5,5
Gimnazjum	77,0	23,9

* W odniesieniu do badanych, których dzieci korzystają z Internetu, a więc 37 ankietowanych w szkołach podstawowych oraz 39 w gimnazjach.

Prawie 95% rodziców uczniów szkół podstawowych i 77% rodziców gimnazjalistów deklaruje znajomość stron WWW przeglądanych przez ich dzieci. Odsetek zaniepokojonych rodziców treściami odwiedzanych stron przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8
**Niepokój rodziców spowodowany
 treściami przeglądanych przez ich
 dziecko stron WWW***

Typ szkoły	Typ odpowiedzi	
	tak [%]	nie [%]
Podstawowa	5,5	94,5
Gimnazjum	13,0	87,0

* W odniesieniu do badanych, których dzieci korzystają z Internetu, a więc 37 ankietowanych w szkołach podstawowych oraz 39 w gimnazjach.

Niepokój treściami przeglądanych przez dzieci stron WWW odczuwa zaledwie ponad 5% rodziców ze szkoły podstawowej oraz 13% rodziców z gimnazjum.

U dwóch indagowanych rodziców, których dzieci uczęszczają do szkoły podstawowej, niepokój wzbudziły strony muzyczne (fonograficzne), a jeden z nich dodał strony zawierające przemoc. Natomiast w gimnazjum u trzech indagowanych rodziców niepokój wzbudziły strony erotyczne (pornograficzne), u jednego gloryfikujące przemoc, a jeden z nich wskazał na strony z gramami.

Zabezpieczeniem, acz niedoskonałym, przed odwiedzaniem przez dziecko stron WWW o niepożądanych treściach może być zainstalowanie odpowiednich filtrów. Deklaracje badanych w zakresie posiadania takich filtrów zamieszczone zostały w tabeli 9.

Tabela 9
**Zainstalowanie w domowych komputerach
 filtrów chroniących dzieci
 przed niepożądanymi treściami***

Typ szkoły	Typ odpowiedzi		
	tak [%]	nie [%]	brak komputera (Internetu) [%]
Podstawowa	46,0	35,5	18,5
Gimnazjum	41,0	48,0	11,0

* W odniesieniu do wszystkich badanych.

Prawie połowa rodziców w szkole podstawowej oraz niewiele mniej (41%) rodziców w gimnazjum zainstalowało programy mające chronić dzieci przed niepożądanymi treściami z Internetu.

Skuteczność tych programów nie jest stuprocentowa, dlatego przydatna jest umiejętność kontroli przeglądanych przez dziecko stron WWW. Deklaracje ankietowanych rodziców o posiadaniu tych umiejętności zamieszczone zostały w tabeli 10.

Tabela 10

Umiejętność sprawdzenia odwiedzanych stron WWW*

Typ szkoły	Typ odpowiedzi		
	tak [%]	nie [%]	brak odpowiedzi [%]
Podstawowa	72,0	15,5	12,5
Gimnazjum	63,0	24,0	13,0

* W odniesieniu do wszystkich badanych, gdyż udzielili odpowiedzi także rodzice, którzy nie mają w domu komputera (Internetu).

Większość badanych rodziców (aż 72% w szkole podstawowej oraz 63% w gimnazjum) uważa, że potrafi sprawdzić, jakie strony przeglądały ich dzieci. Wynik ten można by uznać za satysfakcjonujący, gdyby potrafili to czynić skutecznie. Niestety, większość rodziców uważa, że wystarczy sprawdzanie historii i/lub plików tymczasowych (Temporary Internet Files), a przecież dane tam zapisywane łatwo jest usunąć. Można je sprawdzić, wykorzystując programy do odzyskiwania danych z dysków i to pod warunkiem, że nie został użyty program zamazujący dane i usuwający pliki w sposób trwały.

Tabela 11

Samoocena wiedzy rodziców w kwestiach zagrożeń związanych z komunikacją poprzez Internet*

Typ szkoły	Typ odpowiedzi		
	tak [%]	nie [%]	brak odpowiedzi [%]
Podstawowa	72,0	18,0	10,0
Gimnazjum	74,0	16,5	9,5

* W odniesieniu do wszystkich badanych.

Ponad 70% indagowanych rodziców w obu szkołach ocenia, że zna zagrożenia wynikające z komunikowania się ich dzieci poprzez Internet.

Jedna z ośmiu lansowanych na stronie www.dzieckowsieci.pl podstawowych zasad korzystania z Internetu, a mianowicie „Tabela – używaj” dotyczy kontroli czasu spędzanego w sieci. Kontrola ta powinna zostać rozszerzona także na telewizję. Istnienie w domu systemu kontroli korzystania przez dziecko z tych mediów ukazane zostało w tabeli 12.

Tabela 12

**Istnienie w domu systemu kontroli czasu
kontaktu dzieci z mediami***

Typ szkoły	Typ odpowiedzi		
	tak [%]	nie [%]	brak odpowiedzi [%]
Podstawowa	81,5	18,5	–
Gimnazjum	81,5	16,5	2,0

* W odniesieniu do wszystkich badanych.

Ponad 81% rodziców zarówno w szkole podstawowej, jak i w gimnazjum zadeklarowało sprawowanie kontroli czasu, który dzieci spędzają przed telewizorem i przy komputerze.

W tabelach 2 i 3 widoczne jest znikome zainteresowanie rodziców wpływem muzyki na dzieci. Z punktu widzenia problematyki badawczej interesujące są opinie rodziców w kwestii oceny czasu, w którym dzieci słuchają muzyki. Ocena ta zamieszczona została w tabeli 13.

Tabela 13

Częste słuchanie muzyki przez dziecko*

Typ szkoły	Typ odpowiedzi		
	tak [%]	nie [%]	brak odpowiedzi [%]
Podstawowa	60	40	–
Gimnazjum	76	22	20

* W odniesieniu do wszystkich badanych.

W ocenie badanych rodziców 60% dzieci w szkole podstawowej oraz 76% w gimnazjum muzyki słucha często.

Ocena wpływu słuchanej przez dzieci muzyki na ich zachowanie została zamieszczona w tabeli 14.

Tabela 14

**Ocena wpływu muzyki na zachowanie dziecka
oraz przykłady tego wpływu***

Oceny i przykłady wpływu	Typ szkoły	
	podstawowa [%]	gimnazjum [%]
Pozytywny	23,0	18,5
Dobry (bardzo dobry)	13,0	23,0
Edukacyjny m.in. w zakresie języków obcych	7,5	–
Pobudza dziecko do śpiewu i tańca	6,0	–
Brak wpływu	4,5	11,0
Wzbudza czasami agresję	1,5	–
Negatywny	–	3,5
Uspokajająco	–	3,5
Słucha zbyt głośno	–	3,5
Używa brzydkich słów (słucha hip-hopu)	1,5	–
Brak odpowiedzi	43,0	37,0

* W odniesieniu do wszystkich badanych.

Większość rodziców, którzy wypowiedzieli się na pytanie o wpływ muzyki na zachowanie dziecka, ocenia go jako pozytywny i dobry. Zaledwie 3,5% rodziców w gimnazjum ocenia go negatywnie. Żadna z opinii nie odnosi się bezpośrednio do zdrowia dziecka.

Dla uzupełnienia przedstawionych wyników badań przeprowadzono sondaż diagnostyczny wśród 47 nauczycieli różnych przedmiotów. Byli to słuchacze studiów podyplomowych (EFS). Prawie wszyscy zapytani (prócz jednej osoby) stwierdzili, że istnieje potrzeba organizowania w szkole wykładów i/lub dyskusji dotyczących problemów wychowawczych mających związek z mediami. Propozycje badanych w kwestii prowadzenia tych wykładów lub dyskusji przedstawione zostały w tabeli 15.

Niejako naturalne wydaje się wskazywanie nauczyciela informatyki jako osoby najbardziej kompetentnej do realizacji tematów związanych z technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi. Optymistycznie należy ocenić wskazanie siebie (64% badanych) do omawiania programów edukacyjnych. Cieszyć może także wskazanie siebie do realizacji wielu innych tematów. Wskazuje to na brak, wśród badanych, tendencji zrzucania odpowiedzialności na innych. Do tematów, które, zdaniem badanych, powinny być realizowane przede wszystkim przez pedagogów i/lub

psychologów, należą: przemoc i erotyka (zarówno w sieci, jak i w telewizji), manipulacja oraz „syndrom pilota”.

Tabela 15

**Zestawienie treści wykładów i/lub dyskusji
z osobami mogącymi je prowadzić***

Treść wykładów	Badani [%]	Informa-tycy [%]	Pedagogzy szkolni [%]	Psycho-lodzy [%]	Specjaliści innych dziedzin [%]
Gry komputerowe	34	61	11	10	–
Programy edukacyjne	64	62	11	–	2
Komunikacja w sieci	15	94	11	11	–
Uzależnienie od kom-putera (Internetu)	37	24	43	64	6
Treści stron WWW	34	82	15	6	4
Programy filtrujące	10	91	10	–	2
Kontrola przeglądanych stron WWW	25	89	16	16	4
Przemoc w sieci	30	26	70	45	10
Erotyka w sieci	10	15	48	69	22
Programy TV	66	10	37	19	–
Przemoc w filmach	30	–	66	58	2
Erotyka w filmach	34	2	64	64	6
Manipulacja	30	–	51	64	4
„Syndrom pilota”	28	2	43	51	2
Muzyka	51	9	11	4	34
Telefony komórkowe	54	19	34	30	9
Kontrola czasu kontak-tu dziecka z mediami	51	4	51	45	2
Czas wolny	64	9	45	36	–

* Suma odpowiedzi przekracza 100%, gdyż ankietowani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź.

Do realizacji wybranych tematów badani typowali specjalistów następujących dziedzin:

– uzależnienia od komputera – psychoterapeutów,

- przemocy – policjantów,
- erotyki – seksuologów oraz policjantów zwalczających przestępczość internetową,
- muzyki – nauczycieli sztuki (muzyki) oraz muzykoterapeutów.

Badani zaproponowali dodatkowo realizację następujących tematów:

- higiena pracy z komputerem,
- higiena korzystania z TV,
- profilaktyka zdrowia a media,
- kontrola osób komunikujących się z dzieckiem poprzez Internet,
- uzależnienie od TV,
- uzależnienie od telefonów,
- czytelnictwo „tradycyjnych” książek,
- zachęcanie do kupowania i czytania pozycji rozwijających zainteresowania,
- tradycyjne gry i zabawy,
- sztuka konwersacji bezpośredniej (w tym rozmowa z dzieckiem),
- pozyskiwanie funduszy na sprzęt medialny dla klasy.

Wnioski

1. Badania przeprowadzone wśród rodziców wykazały potrzebę organizowania w szkole np. podczas spotkań z wychowawcą wykładów i/lub dyskusji dotyczących problemów wychowawczych.

2. Wśród tych problemów media plasują się na dalszej pozycji. Przyczyn tego należy upatrywać nade wszystko w niedostatecznej wiedzy dorosłych na temat wpływu mediów na młode pokolenia.

3. Cykl spotkań mających przybliżyć rodzicom i opiekunom problematykę wpływu mediów na proces wychowania należałoby więc rozpocząć od ogólnego zarysowania problemu i to w sposób, który może spowodować zmianę ich oczekiwań w zakresie pedagogizacji.

4. W tematyce gier komputerowych należy podkreślać możliwy wpływ częstego z nich korzystania na zdrowie i zachowanie dzieci. Dotyczy to zwłaszcza gier zręcznościowych, cieszących się wśród użytkowników największą popularnością.

5. W pedagogizacji medialnej rodziny istotne jest również przekazanie rodzicom i opiekunom wiadomości o korzyściach i zagrożeniach wynikających z wykorzystywania Internetu, a także wykształcenie umiejętności kontroli czasu oraz działań dziecka w sieci, w tym umiejętności sprawdzania przeglądanych stron WWW różnymi sposobami. Znaczenie

owych umiejętności wzrasta wraz z realizacją decyzji ministra edukacji w sprawie konieczności instalowania, w szkolnych pracowniach komputerowych, programów filtrujących niepożądane treści. Korzystanie z Internetu przez młodego człowieka w szkole będzie „bezpieczne”, ale problem pozostanie poza szkołą. Istnieje obawa, że „bezpieczny” Internet w szkole spowoduje marginalizowanie, przez nauczycieli przedmiotów informatycznych, problematyki zagrożeń związanych z Internetem, chociażby w zakresie stron WWW, a wówczas cały ciężar przygotowania dzieci i młodzieży do korzystania z nich bez żadnych ograniczeń spocznie na ich rodzicach czy innych opiekunach.

6. Należy zwrócić uwagę na niedoceniany przez rodziców negatywny wpływ muzyki na zdrowie i zachowanie dzieci.

7. Ważne miejsce w pedagogizacji medialnej rodziny przypada organizacji czasu wolnego wychowanków. W wielu przypadkach współczesne media wypierają inne formy aktywności dzieci, dominując w dysponowanym przez nich czasie wolnym.

8. Wiele tematów dotyczących wpływu mediów na dzieci i młodzież może być zrealizowanych przez nauczycieli wychowawców. Istnieją także problemy, dla omówienia których warto zaangażować specjalistów: informatyków, pedagogów, psychologów, psychoterapeutów, nauczycieli muzyki, muzykoterapeutów, a nawet policjantów.

Bibliografia

- Borkowski I., 2005: *Edukacja medialna w społeczeństwie wiedzy*. W: *U progu wielkiej zmiany? Media w kulturze XXI wieku*. Red. M. Sokołowski. Olsztyn.
- Juszczyk S., 1998: *Komunikacja człowieka z mediami*. Katowice.
- Juszczyk S., 2000: *Człowiek w świecie elektronicznych mediów – szanse i zagrożenia*. Katowice.
- Juszczyk S., 2002: *Komunikacja człowieka z mediami*. W: Gajda J., Juszczyk S., Siemieniecki B., Wenta K.: *Edukacja medialna*. Toruń.
- Kawula S., 1993: *Pedagogizacja rodziców*. W: *Encyklopedia pedagogiczna*. Red. W. Pomykało. Warszawa.
- Musioł M., 2006: *Media w procesie wychowania*. Toruń.
- Skrzydlewski W., 1990: *Technologia kształcenia – przetwarzanie informacji – komunikowanie*. Poznań.
- Strykowski W., 2002: *Pedagogika i edukacja medialna w społeczeństwie informacyjnym*. W: *Edukacja medialna w społeczeństwie informacyjnym*. Red. S. Juszczyk. Toruń.